รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

1. แผนงานโครงการวิจัย วิจัยและพัฒนาถั่วเหลือง

2. โครงการวิจัย วิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการนำไปใช้ประโยชน์ของถั่วเหลือง

กิจกรรม การปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลือง

กิจกรรมย่อย การปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลือง

3. ชื่อการทดลอง (ภาษาไทย) การปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลืองผลผลิตสูงชุดปี 54: การเปรียบเทียบเบื้องต้น

ชื่อการทดลอง (ภาษาอังกฤษ) Soybean breeding for high yielding (series 54): preliminary yield trials

4. คณะผู้ดำเนินงาน

หัวหน้าการทดลอง อ้อยทิน ผลพานิช

ผู้ร่วมงาน รัชนี โสภา ศิริพงษ์ เต๋จ๊ะ ณัฐญา ไชยมานี สุภรัตน์ บำรุงศรี

5. บทคัดย่อ

การปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลืองเพื่อผลผลิตสูงในขั้นตอนการเปรียบเทียบเบื้องต้น ได้ทำการปลูกเปรียบเทียบพันธุ์ถั่วเหลือง ณ แปลงทดลองศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ ในฤดูแล้งและฤดูฝนปี 2559 วางแผนการทดลองแบบ RCB จำนวน 2 ซ้ำ 24 กรรมวิธี ประกอบด้วยถั่วเหลืองสายพันธุ์ก้าวหน้า 22 สายพันธุ์ ปลูกเปรียบเทียบร่วมกับพันธ์เปรียบเทียบเชียงใหม่ 60 และ เชียงใหม่ 6 รวม 24 พันธุ์ ผลการทดลองในฤดูแล้งพบว่า ถั่วเหลืองทั้ง 24 สายพันธุ์ ให้ผลผลิตตั้งแต่ 140-358 กิโลกรัมต่อไร่ ถั่วเหลืองสายพันธุ์ CM1119-12-1 ให้ผลผลิตสูงสุดแตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เปรียบเทียบเชียงใหม่ 60 และเชียงใหม่ 6 ที่ให้ผลผลิต 243 และ 180 กิโลกรัมต่อไร่ อีก 21 สายพันธุ์ที่เหลือยกเว้นสายพันธุ์ CM1222-1-3-2 ให้ผลผลิตไม่แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เปรียบเทียบทั้งสองพันธุ์ องค์ประกอบผลผลิตและลักษณะทางการเกษตรอื่นพบว่ามีความแตกต่างทางสถิติ ในฤดูฝนพบว่า ถั่วเหลืองทั้ง 24 สายพันธุ์ ให้ผลผลิตตั้งแต่ 30-314 กิโลกรัมต่อไร่ ถั่วเหลืองสายพันธุ์ CM1119-2-2 CM1222-1-3-1 และ CM1119-10-2 ให้ผลผลิตสูงสุดเท่ากับ 313 295 และ 274 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เปรียบเทียบเชียงใหม่ 60 และ เชียงใหม่ 6 ที่ให้ผลผลิต 97 และ 34 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ส่วนอีก 19 สายพันธุ์ที่เหลือให้ผลผลิตไม่แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เปรียบเทียบทั้งสองพันธุ์ ผลการวิเคราะห์รวมในฤดูฝนและฤดูแล้งพบว่า ถั่วเหลืองสายพันธุ์ CM1119-2-2 ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด 297 กิโลกรัมต่อไร่ สูงกว่าพันธุ์เปรียบเทียบเชียงใหม่ 60 ทีให้ผลผลิตเฉลี่ย 201 กิโลกรัมต่อไร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนสายพันธุ์ที่เหลือให้ผลผลิตไม่แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เชียงใหม่ 60 มีถั่วเหลืองจำนวน 10 สายพันธุ์ ได้แก่ CM1119-2-2 CM1119-8-3 CM1119-10-2 CM1119-10-3 CM1119-10-4 CM1119-12-1 CM1119-13-4 CM1221-1-1-1 CM1222-1-3-1 และ CM1222-14-1 ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เชียงใหม่ 6 ที่ให้ผลผลิต 107 กิโลกรัมต่อไร่ สายพันธุ์ที่เหลือให้ผลผลิตไม่แตกต่างกับพันธุ์เชียงใหม่ 60 ในปี 2559 จึงได้คัดเลือกสายพันธุ์ถั่วเหลืองที่ให้ผลผลิตสูงและมีลักษณะ

ทางการเกษตรที่ดี ได้จำนวน 9 สายพันธุ์ ได้แก่สายพันธุ์ CM1118-1-3 CM1118-1-4 CM1119-2-2 CM1119-10-4 CM1119-12-1 CM1119-13-4 CM1221-1-1-1 CM1222-1-3-1 และ CM1222-14-1 เข้าเปรียบเทียบมาตรฐานร่วมกับถั่วเหลืองสายพันธุ์ดีจากงานทดลองการปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลืองผลผลิตสูงชุดปี 51 ในปี 2560 ต่อไป

6. คำนำ

ถั่วเหลืองเป็นพืชไร่ที่มีความสำคัญ เนื่องจากในเมล็ดถั่วเหลืองมีคุณค่าทางอาหารสูง มีปริมาณโปรตีน (34-38 กรัมต่อน้ำหนักเมล็ด 100 กรัม) มีวิตามินและแร่ธาตุที่สำคัญ ทำให้ประชาชนทั่วโลกหันมาบริโภคถั่วเหลืองมากขึ้น เมล็ดถั่วเหลืองถูกนำมาใช้ประโยชน์หลากหลาย เช่นในอุตสาหกรรมสกัดน้ำมัน อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และอุตสาหกรรมอื่น เช่น เครื่องสำอาง กาว หรือสีหมึกพิมพ์ การปลูกถั่วเหลืองเป็นการเพิ่มความสมดุลของธาตุอาหารดิน โดยแบคทีเรียที่อาศัยร่วมกับรากถั่วเหลือง (ไรโซเบียม) สามารถสร้างปมที่รากเพื่อตรึงในโตรเจนจากอากาศลงสู่ดิน ทำให้ลดการใช้ปุ๋ยเคมีไนโตรเจน ใบที่ร่วงลงสู่ดิน ราก ปมราก ซากจากลำต้น และเปลือกฝักหลังจากเก็บเกี่ยว เมื่อนำกลับสู่ไร่นาจะถูกย่อยสลายเป็นอินทรียวัตถุ ช่วยในการปรับปรุงและบำรุงดินทั้งด้านกายภาพและเคมี การปลูกถั่วเหลืองในระบบการปลูกพืชยังช่วยตัดวงจรชีวิตของศัตรูพืช เป็นการลดความเสี่ยงจากการระบาดของโรคและแมลง นอกจากนั้นถั่วเหลืองเป็นพืชอายุสั้นที่ใช้น้ำน้อย (480-560 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่) เมื่อเปรียบเทียบกับการปลูกข้าว (1,920 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่) จึงเหมาะสมสำหรับปลูกในสภาวะวิกฤตน้ำ การปลูกและการบริโภคถั่วเหลืองยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมด้านอาหารในชุมชุมท้องถิ่นมาเป็นเวลานาน ส่งผลไปถึงความมั่นคงในด้านอาหารของประเทศไทย

ในประเทศไทย ถั่วเหลืองจัดอยู่ในกลุ่มพืชที่ผลิตเพื่อลดการนำเข้า เนื่องจากการผลิตถั่วเหลืองยังไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ การผลิตถั่วเหลืองของไทยเริ่มต้นจากการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกครั้งแรกในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่ปี 2547 มีพื้นที่ปลูกเพียง 3,000 ไร่ ผลผลิตอยู่เฉลี่ย 180-190 กิโลกรัมต่อไร่ ได้ผลผลิตรวมเพียง 500 ตัน หลังจากนั้น พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีพื้นที่ปลูกสูงสุดในปี 2532 ถึง 3.2 ล้านไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 200-250 กิโลกรัมต่อไร่ ได้ผลผลิตรวมประมาณ 0.8 ล้านตัน แต่หลังจากปี 2537 เป็นต้นมา พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองเริ่มลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพื้นที่ปลูกมีศักยภาพการผลิตต่ำ การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี และมีพืชแข่งขันอื่นที่ให้ผลผลิตตอบแทนดีกว่า เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดหวานอ้อย และสำปะหลัง ในขณะที่ปริมาณความต้องการใช้ถั่วเหลืองภายในประเทศกลับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2558 มีพื้นที่ปลูกในประเทศเพียง 217,171 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ อยู่ในเขตภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย แพร่ เชียงใหม่ น่าน และลำปาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองในเขตชลประทานมักจะปลูกในพื้นที่นาหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จในต้นเดือนธันวาคมถึงต้นเดือนมกราคม ยกเว้นพื้นที่ปลูกในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกในฤดูฝน ผลผลิตเฉลี่ยของประเทศเท่ากับ 262 กิโลกรัมต่อไร่ ได้ผลผลิตรวม 0.057 ล้านตัน ในขณะที่ปริมาณความต้องการถั่วเหลืองใช้ในประเทศมีมากกว่า 2.6 ล้านตัน คิดเป็นปริมาณการผลิตภายประเทศเพียงร้อยละ 1.3 ที่เหลือเป็นการเข้านำเมล็ดถั่วเหลืองจากต่างประเทศ ซึ่งมีปริมาณถึง 2.5 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 38,288 ล้านบาท โดยเมล็ดถั่วเหลืองส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศบราซิล

ร้อยละ 69 สหรัฐอเมริการ้อยละ 22 สาธารณรัฐอาร์เจนตินา ร้อยละ 5 แคนาดา ร้อยละ 3 และ ราชอาณาจักรกัมพูชา ร้อยละ 1

ที่ผ่านมากรมวิชาการเกษตรได้ทำการรับรองพันธุ์ถั่วเหลืองแล้วทั้งหมด 24 พันธุ์ เป็นถั่วเหลืองไร่จำนวน 22 พันธุ์ ทุกพันธุ์ที่ผ่านการรับรองมีโปรตีนอย่างน้อย 36 % มีน้ำมันอย่างน้อย 18% แต่ในปัจจุบันพบพันธุ์ถั่วเหลืองที่นิยมปลูกในประเทศไทย จำนวน 4 พันธุ์ ได้แก่ เชียงใหม่ 60 เชียงใหม่ 6 สจ. 5 และเชียงใหม่ 2 ผลผลิตถั่วเหลืองที่ผลิตได้ในประเทศยังไม่พอต่อความต้องการใช้ การปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลืองเพื่อให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์ที่กล่าวมา ยังคงมีความสำคัญและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์ที่มีอยู่ พันธุ์ต้านทานโรคสำคัญ หรือที่ให้ผลผลิตสูงเฉพาะพื้นที่ เพื่อเพิ่มผลผลผลิตต่อพื้นที่และผลผลิตรวมของประเทศ

7. วิธีการดำเนินการ

- อุปกรณ์

1. ถั่วเหลืองสายพันธุ์ดีจำนวน 22 สายพันธุ์ พันธุ์เชียงใหม่ 60 และเชียงใหม่ 6
2. ปุ๋ยเคมีสูตร 12-24-12
3. สารเคมีป้องกันและกำจัดวัชพืช
4. สารเคมีป้องกันและกำจัดโรคแมลงศัตรูถั่วเหลือง
5. วัสดุการเกษตร ได้แก่ ถุงตาข่าย เคียว กรรไกร เชือกฟาง เป็นต้น

- วิธีการ

วางแผนการทดลองแบบ RCB จำนวน 24 กรรมวิธี 2 ซ้ำ คือ ถั่วเหลืองจำนวน 22 สายพันธุ์ ได้แก่ สายพันธุ์ CM1118-1-3 CM1118-1-4 CM1118-2-1 CM1118-3-4 CM1119-1-1 CM1119-2-1 CM1119-2-2 CM1119-8-3 CM1119-10-2 CM1119-10-3 CM1119-10-4 CM1119-11-1 CM1119-12-1 CM1119-13-1 CM1119-13-3 CM1119-13-4 CM1221-1-1-1 CM1221-1-2-1 CM1222-1-3-1 CM1222-1-3-2 CM1222-14-1 และพันธุ์เปรียบเทียบ เชียงใหม่ 60 และเชียงใหม่ 6

ทำการปลูกถั่วเหลืองตามผังการทดลอง ระยะปลูก 50x20 ซม. ขนาดแปลงทดลอง 48x9 เมตรขนาดแปลงทดลองย่อย 2x4 เมตร ขนาดพื้นที่เก็บเกี่ยว 2x4 เมตร ปฏิบัติดูแลรักษาแปลงทดลองโดยพ่นสารเคมีคุมวัชพืชก่อนงอกหลังปลูก ใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ พร้อมพูนโคนและถอนแยกเหลือ 3 ต้นต่อหลุม เมื่อถั่วเหลืองมีอายุประมาณ 21 วัน กำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคน ให้น้ำ และพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร บันทึกวันปฏิบัติการต่างๆ ผลผลิต องค์ประกอบผลผลิตและลักษณะทางการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติของผลผลิตและองค์ประกอบผลผลิตโดยใช้โปรแกรม MSTAT และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยวิธี DMRT

- เวลาและสถานที่

ทำการทดลองในฤดูแล้งและฤดูฝนปี 2559 ณ แปลงทดลองศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ รวม 2 แปลง

8. ผลการทดลองและวิจารณ์ผล

ผลการทดลองฤดูแล้ง

ถั่วเหลืองทั้ง 24 พันธุ์ ให้ผลผลิต องค์ประกอบผลิต และลักษณะทางเกษตรแตกต่างกันทางสถิติ ถั่วเหลืองสายพันธุ์ CM1119-12-1 ให้ผลผลิตสูงสุด 358 กิโลกรัมต่อไร่ แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เปรียบเทียบเชียงใหม่ 60 และเชียงใหม่ 6 ที่ให้ผลผลิตเท่ากับ 243 และ 180 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ สายพันธุ์ถั่วเหลืองเกือบทุกสายพันธุ์ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เชียงใหม่ 6 น้ำหนัก 100 พบว่า ถั่วเหลืองสายพันธุ์ CM1222-14-2 และ CM1119-12-1มีน้ำน้ำหนักเมล็ดสูงสุด 17.0 และ 16.0 กรัม ตามลำดับ แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เปรียบเทียบทั้งสองพันธุ์ ส่วน 20 สายพันธุ์ที่เหลือให้น้ำหนักเมล็ดไม่แตกต่างกับพันธุ์เปรียบเทียบ เปรียบเทียบ ถั่วเหลืองทั้ง 14 สายพันธุ์มีมีความสูงตั้งแต่ 31.7-68.3 เซนติเมตร มีจำนวนข้อต่อต้นตั้งแต่ 9.5-14.2 ข้อ โดยพันธุ์เชียงใหม่ 6 มีความสูงและจำนวนข้อมากที่สุดแตกต่างจากพันธุ์อื่นอย่างนัยสำคัญทางสถิติ จำนวนกิ่งต่อต้นตั้งแต่ 0.1-2.9 กิ่ง จำนวนฝักต่อต้น 15.2-32.2 ฝัก จำนวนเมล็ดต่อต้นตั้งแต่ 1.81-2.89 เมล็ด อายุออกดอกตั้งแต่ 30-40 วัน และอายุเก็บเกี่ยวตั้งแต่ 85-103 วัน

ผลการทดลองฤดูฝน

ถั่วเหลืองทั้ง 24 พันธุ์ ให้ผลผลิต น้ำหนัก 100 เมล็ด ควมสูงต้น จำนวนข้อต่อต้น จำนวนกิ่งต่อต้น จำนวนฝักต่อต้น และจำนวนเมล็ดต่อฝักแตกต่างกันทางสถิติ ถั่วเหลืองสายพันธุ์ CM1119-2-2 CM1222-1-3-1 และ CM1119-10-2 ให้ผลผลิตสูงสุด 313 295 และ 274 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เปรียบเทียบเชียงใหม่ 60 และเชียงใหม่ 6 ที่ให้ผลผลิตเพียงเท่ากับ 97 และ 34 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังถั่วเหลืองอีก 13 สายพันธุ์ ที่ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เปรียบเทียบทั้งสองพันธุ์ แม้ว่าจะไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติก็ตาม ถั่วเหลืองสายพันธุ์ CM1222-14-1 CM1222-1-3-1 และ CM1222-1-3-2 ให้น้ำหนักเมล็ดสูงสุดคือ 20.8 20.6 และ 20.3 กรัม ตามลำดับ แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เปรียบเทียบทั้งสองพันธุ์ ถั่วเหลืองทั้ง 14 สายพันธุ์มีมีความสูงตั้งแต่ 78.6-103.9 เซนติเมตร มีจำนวนข้อต่อต้นตั้งแต่ 12.2-18.0 ข้อ จำนวนกิ่งต่อต้นตั้งแต่ 0.0-2.9 กิ่ง จำนวนฝักต่อต้น 19.0-48.9 ฝัก จำนวนเมล็ดต่อต้นตั้งแต่ 1.73-2.43 เมล็ด อายุออกดอกตั้งแต่ 29-40 วัน และอายุเก็บเกี่ยวตั้งแต่ 82-97 วัน ถั่วเหลืองทุกพันธุ์/สายพันธุ์มีการหักล้มของต้น พบ 16 สายพันธุ์ที่ไม่มีการแตกของฝักในระยะเก็บเกี่ยว (Table 2)

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลการทดลองในฤดูแล้งและฤดูฝน ปี 2558-2559

ผลผลิต องค์ประกอบผลผลิตและลักษณะทางการเกษตรของถั่วเหลืองทั้ง 14 สายพันธุ์ มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่าวมีนัยสำคัญยิ่ง โดยให้ผลผลิตตั้งแต่ 106-297 กิโลกรัมต่อไร่ สายพันธุ์ CM1119-2-2 ให้ผลผลิตสูงสุด 297 กิโลกรัมต่อไร่ แตกต่างทางสถิติกับพันธุ์เชียงใหม่ 60 และเชียงใหม่ 6 โดยถั่วเหลืองทุกสายพันธุ์ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์เชียงใหม่ 6 ถั่วเหลืองสายพันธุ์ CM1222-14-1 CM1222-1-3-1 และ CM1222-1-3-2 ให้น้ำหนัก 100 เมล็ดที่สุด 17.7 17.6 และ 17.4 กรัม แตกต่างกับพันธุ์เปรียบเทียบทั้งสองพันธุ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถั่วเหลืองทั้ง 14 สายพันธุ์มีมีความสูงตั้งแต่ 57.9-80.4 เซนติเมตร มีจำนวนข้อต่อต้นตั้งแต่ 11.8-15.4 ข้อ จำนวนกิ่งต่อต้นตั้งแต่ 0.3-2.7 กิ่ง จำนวนฝักต่อต้น 19.1-37.2 ฝัก จำนวนเมล็ดต่อต้นตั้งแต่ 1.92-2.60 เมล็ด

อายุออกดอกตั้งแต่ 30-38 วัน และอายุเก็บเกี่ยวตั้งแต่ 84-100 วัน ถั่วเหลืองทุกพันธุ์/สายพันธุ์มีการหักล้มของต้น แต่สายพันธุ์ CM1118-2-1 CM1119-10-4 CM1119-11-1 และ CM1119-13-1 มีหักล้มน้อยที่สุด พบ 16 สายพันธุ์ ที่ไม่มีการแตกของฝักในระยะเก็บเกี่ยวในขณะที่พันธุ์เชียงใหม่ 60 และเชียงใหม่6 พบการแตกของฝักเล็กน้อย (Table 3)

9. สรุปการทดลองและข้อเสนอแนะ

จากผลการทดลองในฤดูแล้งและฤดูฝนปี 2559 สามารถได้คัดเลือกสายพันธุ์ถั่วเหลืองที่สามารถปรับตัวได้ดีให้ผลผลิตสูงและมีลักษณะทางการเกษตรที่ดี ได้จำนวน 9 สายพันธุ์ ได้แก่สายพันธุ์ CM1118-1-3 CM1118-1-4 CM1119-2-2 CM1119-10-4 CM1119-12-1 CM1119-13-4 CM1221-1-1-1 CM1222-1-3-1 และ CM1222-14-1 เข้าเปรียบเทียบมาตรฐานร่วมกับถั่วเหลืองสายพันธุ์ดีจากงานทดลองการปรับปรุงพันธุ์ถั่วเหลืองผลผลิตสูงชุดปี 51 ในปี 2560 ต่อไป

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ได้ถั่วเหลืองสายพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูงเพื่อนำไปเปรียบเทียบมาตรฐานต่อไป

11. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ ที่ช่วยสนับสนุนงานวิจัยนี้ ผู้ช่วยวิจัย พนักงานและลูกจ้าง ที่ช่วยร่วมปฏิบัติงานวิจัยนี้จนสำเร็จได้ด้วยดี

12. เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าภายใน. 2559. ข้อมูลระบบสินค้าเกษตร. สืบค้นจากระบบออนไลน์ http://agri.dit.go.th/, 28 มีนาคม 2559.

กรมวิชาการเกษตร. 2547. ฐานข้อมูลเชื้อพันธุกรรมถั่วเหลือง. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศ จำกัด กรุงเทพฯ. 155 หน้า

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตรกที่สำคัญ. สืบค้นจากระบบออนไลน์ สืบค้นจากระบบออนไลน์ http://agri.dit.go.th/, 28 มีนาคม 2559.

ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่. 2555. พันธุ์ถั่วเหลืองที่นิยมปลูกในประเทศไทย (แผ่นพับ). เชียงใหม่. ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่.

อ้อยทิน ผลพานิช และ รัชนี โสภา. 2559. วิวัฒนาการในการพัฒนาพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง. ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ เชียงใหม่. 13 หน้า

13. ภาคผนวก

-

Table 1 Yield, yield component and some agronomic traits of 24 soybean lines/varieties from preliminary yield trials experiment at Chiang Mai Field Crops Research Center in dry season, 2016

Lines/varieties	Yield (kg./rai)	100 seeds weight (g.)	Plant height (cm.)	No. of nods/plant	No. of branchs/plant	No. of pods/plant	No. of seeds/pod	Days to Flowering	Days to harvest
1 CM1118-1-3	255 a-f	15.5 abc	31.7 h	9.5 f	1.4 bcd	24.7 a-d	2.10 bcd	35 bc	93 c
2 CM1118-1-4	270 a-f	12.0 de	42.9 fg	11.4 cde	2.6 a	29.6 ab	2.34 b	36 b	103 a
3 CM1118-2-1	208 d-g	11.0 e	46.3 def	11.7 bcd	2.3 ab	19.3 de	2.19 bc	33 cde	103 a
4 CM1118-3-4	175 efg	12.0 de	45.2 d-f	12.1 bcd	2.9 a	18.8 de	2.05 bcd	34 bcd	103 a
5 CM1119-1-1	261 a-f	13.5 b-e	49.4 c-f	11.7 bcd	0.9 d-g	29.5 ab	2.29 bc	33 cde	85 h
6 CM1119-2-1	297 a-d	13.5 b-e	46.5 def	11.5 b-e	0.1 g	29.1 abc	2.38 b	32 def	86 f
7 CM1119-2-2	281 a-e	12.0 de	37.2 gh	11.2 de	0.2 fg	26.5 a-d	2.26 bc	32 def	89 e
8 CM1119-8-3	286 a-e	12.0 de	46.8 def	11.7 bcd	0.2 fg	32.2 a	2.33 b	32 def	86 f
9 CM1119-10-2	219 c-g	12.0 de	46.4 def	11.2 de	0.4 efg	28.1 abc	2.26 bc	33 cde	86 g
10 CM1119-10-3	310 a-d	13.0 cde	46.8 def	11.8 bcd	0.7 d-g	29.7 ab	2.29 bc	31 ef	86 f
11 CM1119-10-4	337 ab	14.5 a-d	49.7 c-f	11.0 de	0.4 efg	26.2 a-d	2.32 b	31 ef	85 h
12 CM1119-11-1	249 a-f	13.5 b-e	49.2 c-f	12.6 b	0.6 d-g	23.7 b-e	2.19 bc	31 ef	85 h
13 CM1119-12-1	358 a	16.0 ab	48.5 c-f	11.7 bcd	0.3 fg	29.9 ab	2.20 bc	31 ef	96 b
14 CM1119-13-1	327 abc	14.5 a-d	50.0 c-f	12.1 bcd	0.4 efg	30.4 ab	2.27 bc	30 f	91 d
15 CM1119-13-3	327 abc	14.5 a-d	45.4 d-f	11.6 bcd	0.4 efg	29.1 abc	2.06 bcd	31 ef	89 e
16 CM1119-13-4	328 abc	14.0 bcd	55.6 bc	11.4 cde	0.2 fg	25.0 a-d	2.33 b	31 ef	93 c
17 CM1221-1-1-1	326 abc	14.0 bcd	52.9 b-e	11.1 de	1.0 def	20.7 cde	2.89 a	40 a	91 d
18 CM1221-1-2-1	315 a-d	13.0 cde	53.7 bcd	11.9 bcd	0.5 d-g	18.8 de	2.76 a	40 a	86 f
19 CM1222-1-3-1	208 d-g	14.5 a-d	47.3 c-f	11.2 de	0.6 d-g	28.5 abc	2.07 bcd	34 bcd	86 f
20 CM1222-1-3-2	140 g	14.5 a-d	46.5 def	12.4 bc	0.8 d-g	23.7 a-d	1.95 cd	40 a	91 d
21 CM1222-14-1	164 fg	14.5 a-d	59.7 b	11.6 bcd	0.9 d-g	24.2 a-d	2.18 bc	34 bcd	86 f
22 CM1222-14-2	257 a-f	17.0 a	44.8 efg	10.4 ef	1.3 cde	15.2 e	1.81 d	31 ef	86 f
23 Chiangmai 60	243 b-f	13.0 cde	51.4 b-f	12.0 bcd	0.1 fg	30.9 ab	2.17 bc	34 bcd	86 f
24 Chiangmai 6	180 efg	11.0 e	68.3 a	14.2 a	2.2 abc	25.5 a-d	2.18 bcd	34 bcd	91 d
% CV	20.8	6.7	6.3	3.5	37.1	15.9	5.8	3.1	0.2

Means in the same column with the same letters are not significantly different by DMRT at P<0.05

Table 2 Yield, yield component and some agronomic traits of 24 soybean lines/varieties from preliminary yield trials experiment at Chiang Mai Field Crops Research Center in rainy season, 2016

Lines/varieties	Yield (kg./rai)	100 seeds weight (g.)	Plant height (cm.)	No. of nods/plant	No. of branchs/plant	No. of pods/plant	No. of seeds/pod	Days to Flowering	Days to harvest	Loging	shattering
1 CM1118-1-3	157 a-f	10.9 j	98.2 abc	16.8 abc	1.6 a-d	32.4 a-e	1.95 abc	36	93	Loging	no
2 CM1118-1-4	75 ef	12.0 hij	103.9 a	17.2 ab	2.9 a	44.2 ab	2.00 abc	37	95	highly	no
3 CM1118-2-1	53 f	12.3 g-j	98.7 abc	18.0 a	1.6 a-d	19.0 e	1.76 bc	40	97	slight	no
4 CM1118-3-4	36 f	11.2 ij	98.0 abc	15.5 a-e	1.5 a-d	24.8 cde	2.01 abc	40	87	Loging	slight
5 CM1119-1-1	104 def	16.3 c-g	81.5 efg	14.3 c-g	0.7 bcd	21.2 de	2.24 ab	30	92	medium	no
6 CM1119-2-1	132 b-f	17.2 a-e	88.2 b-g	14.3 c-g	0.8 bcd	22.2 de	2.12 abc	30	92	highly	no
7 CM1119-2-2	313 a	15.5 d-h	78.6 g	13.5 efg	0.7 bcd	35.1 a-e	2.43 a	30	82	Loging	no
8 CM1119-8-3	186 a-f	13.2 e-j	86.5 c-g	14.6 b-g	0.6 cd	38.2 a-d	2.22 abc	29	88	medium	no
9 CM1119-10-2	274 abc	15.0 d-i	79.3 fg	12.6 g	0.4 cd	30.5 b-e	2.14 abc	30	85	medium	slight
10 CM1119-10-3	246 a-d	16.0 d-h	78.6 g	13.7 efg	0.8 bcd	33.6 a-e	2.36 a	29	82	medium	no
11 CM1119-10-4	121 c-f	18.0 a-d	89.4 b-g	14.0 d-g	0.3 cd	27.0 b-e	2.30 a	31	87	slight	no
12 CM1119-11-1	79 def	15.5 d-h	95.5 a-e	14.2 c-g	0.4 cd	24.6 cde	2.31 a	33	85	slight	no
13 CM1119-12-1	96 def	15.4 d-h	90.1 a-g	15.4 b-f	1.3 a-d	33.1 a-e	2.07 abc	33	97	medium	no
14 CM1119-13-1	63 f	14.4 d-j	93.2 a-f	15.4 a-e	1.4 a-d	30.3 b-e	2.17 abc	30	92	slight	no
15 CM1119-13-3	30 f	14.3 d-j	92.7 a-f	15.5 a-e	1.0 bcd	31.3 a-e	2.14 abc	29	97	medium	no
16 CM1119-13-4	135 b-f	13.2 e-j	88.6 b-g	15.9 a-e	1.8 abc	21.5 de	1.73 c	32	92	medium	slight
17 CM1221-1-1-1	153 a-f	14.0 d-j	81.5 efg	12.5 g	1.0 bcd	39.9 abc	2.31 a	37	87	Loging	slight
18 CM1221-1-2-1	98 def	12.8 f-j	83.8 d-g	12.2 g	0.7 bcd	31.3 a-e	2.19 abc	36	87	Loging	slight
19 CM1222-1-3-1	295 ab	20.3 abc	97.2 a-d	14.4 c-g	0.8 bcd	33.5 a-e	2.04 abc	32	85	medium	slight
20 CM1222-1-3-2	185 a-f	20.6 ab	82.2 efg	12.4 g	0.0 d	28.5 b-e	2.11 abc	35	87	Loging	no
21 CM1222-14-1	240 a-e	20.8 a	101.1 ab	14.2 c-g	0.2 cd	37.3 a	2.24 ab	33	87	highly	no
22 CM1222-14-2	238 a-e	16.7 b-f	92.8 a-f	14.0 d-g	2.3 ab	48.9 a-d	2.03 abc	32	82	Loging	no
23 Chiangmai 60	97 def	16.0 d-h	83.6 d-g	12.8 fg	0.3 cd	35.3 a-e	2.07 abc	33	87	Loging	slight
24 Chiangmai 6	34 f	12.3 hij	88.1 b-g	16.6 a-d	0.8 bcd	27.8 b-e	2.36 a	34	90	Loging	slight
% CV	41.9	9.5	7.6	6.4	58.7	20.0	8.4	1.9	1.3		

Means in the same column with the same letters are not significantly different by DMRT at P<0.05

Table 3 Average yield, yield component and some agronomic traits of 24 soybean lines/varieties from preliminary yield trials experiment at Chiang Mai Field Crops Research Center in dry and rainy season, 2016

Lines/varieties	Yield (kg./rai)	100 seeds weight (g.)	Plant height (cm.)	No. of nods /plant	No. of branchs/plant	No. of pods/plant	No. of seeds/pod	Days to Flowering	Days to harvest	Loging	shattering
1 CM1118-1-3	206 a-e	13.2 f-i	65.0 cde	13.1 c-j	1.5 bcd	28.5 a-e	2.03 efg	36 cd	93 cde	Loging	no
2 CM1118-1-4	173 b-e	12.0 hi	73.4 abc	14.3 abc	2.7 a	36.9 a	2.17 b-g	37 bc	99 ab	highly	no
3 CM1118-2-1	131 de	11.7 i	72.5 a-d	14.9 ab	1.9 ab	19.1 e	1.97 fg	37 bc	100 a	slight	no
4 CM1118-3-4	106 e	11.6 i	71.6 a-d	13.8 bcd	2.2 ab	21.8 de	2.03 d-g	37 abc	95 bcd	Loging	slight
5 CM1119-1-1	182 b-e	14.9 b-g	65.4 cde	13.0 c-j	0.8 def	25.4 b-e	2.27 b-f	32 ghi	89 e-i	medium	no
6 CM1119-2-1	214 a-e	15.3 a-f	67.3 cde	12.9 c-j	0.4 f	25.6 b-e	2.25 b-f	31 hij	89 e-h	highly	no
7 CM1119-2-2	297 a	13.7 e-i	57.9 e	12.3 f-j	0.4 f	30.8 a-d	2.35 abc	31 hij	86 hi	Loging	no
8 CM1119-8-3	236 a-d	12.6 ghi	66.6 cde	13.2 c-i	0.4 f	35.2 ab	2.27 b-f	31 hij	87 f-i	medium	no
9 CM1119-10-2	247 abc	13.5 e-i	62.8 de	11.9 ij	0.4 f	29.3 a-d	2.20 b-g	31 hij	85 hi	medium	slight
10 CM1119-10-3	278 ab	14.5 c-g	62.7 de	12.8 d-j	0.7 def	31.6 a-d	2.33 a-d	30 ij	84 i	medium	no
11 CM1119-10-4	229 a-d	16.2 a-d	69.6 bcd	12.5 d-j	0.3 f	26.6 b-e	2.31 a-e	31 hij	86 ghi	slight	no
12 CM1119-11-1	164 cde	14.5 c-g	72.4 a-d	13.4 c-h	0.5 f	24.1 cde	2.25 b-f	32 gh	85 hi	slight	no
13 CM1119-12-1	227 a-d	15.7 a-e	69.3 bcd	13.5 b-g	0.8 def	31.5 a-d	2.14 c-g	32 fgh	97 abc	medium	no
14 CM1119-13-1	195 a-e	14.5 c-h	71.6 a-d	13.7 b-e	0.9 c-f	30.3 a-d	2.22 b-g	30 j	92 def	slight	no
15 CM1119-13-3	178 b-e	14.4 c-h	69.1 bcd	13.5 b-g	0.7 def	30.2 a-d	2.10 c-g	30 ij	93 cde	medium	no
16 CM1119-13-4	232 a-d	13.6 e-i	72.1 a-d	13.6 b-f	1.0 c-f	23.2 cde	2.03 d-g	32 ghi	93 cde	medium	slight
17 CM1221-1-1-1	239 a-d	14.0 d-i	67.2 cde	11.8 j	1.0 c-f	30.3 a-d	2.60 a	38 a	89 e-h	Loging	slight
18 CM1221-1-2-1	207 a-e	12.9 f-i	68.7 bcd	12.1 hij	0.6 ef	25.1 cde	2.48 ab	38 ab	87 ghi	Loging	slight
19 CM1222-1-3-1	252 abc	17.4 ab	72.2 a-d	12.8 d-j	0.7 def	31.0 a-d	2.06 d-g	33 efg	85 hi	medium	slight
20 CM1222-1-3-2	162 cde	17.6 a	64.3 cde	12.4 e-j	0.4 f	26.1 b-e	2.03 d-g	37 ab	89 e-h	Loging	no
21 CM1222-14-1	202 a-e	17.7 a	80.4 a	12.9 c-j	0.6 f	30.7 a-d	2.21 b-f	34 ef	87 ghi	highly	no
22 CM1222-14-2	247 abc	16.9 abc	68.8 bcd	12.2 g-j	1.8 bc	32.0 abc	1.92 g	32 ghi	84 i	Loging	no
23 Chiangmai 60	201 b-e	15.0 c-g	73.0 cde	12.8 e-j	0.6 f	37.2 abc	2.13 c-g	33 ef	86 ghi	Loging	slight
24 Chiangmai 6	107 e	11.6 i	78.2 ab	15.4 a	1.5 b-e	26.7 b-e	2.27 b-f	34 de	91 d-g	Loging	slight
% CV	29.1	9.1	7.6	5.6	51.5	18.3	7.3	2.6	2.9		

Means in the same column with the same letters are not significantly different by DMRT at P<0.05